

# המקבל שדה מחבירו פרק תשיעי בבא מציעא קי.

עין משפט  
נר מצוה

(א) כס"י לא גרסי' לי ועי' כס' כ"י, (ב) וכתובות יג. קדושין נט:ו, (ג) לעיל קכ: (ד) ואמר. רש"י, (ה) לעיל ס: ב"ב לה: (ז) [תל.], (ח) ועי' חזק' לעיל טו. ד"ה בעל חוב ומוס' כתובות נה. ד"ה ולשפת ועוד שם במוס' ז: ד"ה נכסי ומוס' בספרות נב. ד"ה והאמר, (י) י"א אר"י,

## הגהות הב"ח

(א) גבי וקדים מלה: (ב) רש"י ד"ה בשדה וכו' דלישקלינהו:

## מוסף רש"י

האי משכנתא דסורא דכתבי הכי כו'. ומקנתא דרבנן היא הך משכנתא, משום דהמלוה לחבירו על שדהו אסור לחבול הפירות משום רבית, אבל בנייתא מותר, כעין משכנתא דסורא, שנתנה עשר מנה על שדהו ולסוף עשר שנים חזר הקרקע לבעלם בחנם וממלא קונה פירות על כל שנה במנה ואין כאן דר רבית, ואע"פ ששין קרוב לשכר וקרוב להפסד, שמקבל פירות כל שנה במנה ואפילו בשנת שפון שלא יהו שון פירות השנה דינר (ורב"ט ב"ב דהא).

**ימכרו וכו'.** אלמא קרנא הו' דאי פירא הוה הא תקון רבנן פירות לבעל: והוקינו. קפלה עליהן זקנה בלא זמנן: לאו מי **אוקימנא.** בכתובות זכרן האשה שנפלו לה נכסים (דף עט:): **בשדה אחרת.** שלא הימה הקרקע שלה שהיו דקלים בשדה של אחרים דהא כליא קרנא דידה לגמרי אי אמרת (ט) לישקלינהו בעל לכולהו: **הוא שטרא.** שטר משכנתא דסורא במישלם שניא אלין ולא פירש צו מנין השנים: הכי גרסינן וקדים **מלוה ואכלינהו לפירי.** דשנה שליטת מקמי דתבעיה לדינא: **קרקע בחוקם בעליה עומדת.** אע"ג דלא תבעיה עד לאחר אכילת פירות אן בטר קרקע אולינן וכי מספקא לן שנה זו של מי אוקי ארעא בחוקת מריה ושלא כעין אכלינהו לפירי: **בחוקם אולינן עומדות.** כיון דקדים ואכלינהו ואמא לאפוקי מניה ניימי ראייה ללאו שלג הוו דבתר אכילת פירות אולינן: **והא קי"ל הלכתא כרז נחמן דביני.** ורז נחמן קרקע בחוקת בעליה עומדת קאמר גבי שוכר מרחק משנים עשר והוצים לטנה מדינר והז' לדש בהשאל (לעיל דף קב:): ואפילו בא צדק בחוק המדש אמר כולו למשכיר כשנתעברה השנה: **הני מיני מילתא דלא עבידא לאיגלווי.** כלומר בתר קרקע ודאי אית לן למיזל ומיהו הני מיני כספק שאין עומד לעולם להתזכר כי הואו דמספקא לן בין אם תפס לזון אחרון: **אלא הכא מילתא עבידא לאיגלווי.** בסוף שיבאו עדי שטר ויעידו: **ואטרוחי כי דינא טרי וימני.** שמה דקין עם המלוה ואם נוליאנו מידו עתדין אנו לחזור ולגבותו מיד הלוה לאחר זמן: **מלוה אומר חמש וכו'.** מילתא אחריתי היא. מלוה ולוה שצאו לדין מלוה אומר חמש שנים מושכנת לי ואין השטר לפנינו ולוה אומר לשלש וכבר אכלתה שלש: **מגו דאי בעי אמר לקוחה היא בידי.** לעולם ואכלתיה שני חוקה ואבד השטר ממני: **לא סבירא לנו הא דאמר רב יהודה.** ולא אמרינן מגו שהדברים מוכיחין שהוא רמאי שאמר אבד השטר והאי שטרא לא דמי לשטר זביני דאילו שטר זביני לעדות שמכרה לו הוא צא וכי עד עולם תאמר לו להזכר צו אמור רבנן ביה עד תלת שנין מני לאחידהורי איניש בשטרא טפי לא מיוחדר דקסבר לא ילא עוד ערעור עליה אבל זה שהוא מודה ששטר משכנתא הוא לראיית מנין שנים של אכילת פירות לגזביינא דאכילת פירות דמנין השנים קאי ומיוחדר זכיר ביה דלא לירכס ליה עד כלות השנים והאי דקאמר אירכס לא מהימן דמיכבש הוא דכבשיה וכו': **אלא מעסה.** אדרב יהודה קפריין דאמר אי בעי אמר לקוחה היא בידי: **הכי נמי דמהימן.** וכי עביד רבנן מילתא דאמי צה לדי רמאות כי האי: **סקון רבנן למרי ארעא דיהיב טסקא.** למלכא: **וכרי כריא.** מתקן החרין סביבות הגבולים: **ואי ארעא קניא הוא.** דלית ליה טסקא וכריא נמי לית ליה מאי ליעביד: **למחויי.** הו' יודעים שלא מכרתיה לו אלא היא משכון צידו: **הכי גרסינן הא באטרא דשקיל אריסא פלגא הא באטרא דשקיל אריסא טילתא.** ולא גרסינן שתלא צכולי מילתא: **שפירי.** לימים או לחדשים ושבתות ושכרתיו במעות. וכל נאמן דקאמר בשבועת היסת הוא: **אנו השבחנו.** ואין לבע"ח במה שהשביחו יתומים כלום: ספק

כשעושין קצת מלאכה דאי לאו הכי מה מכירה שייך בהם דמי יקנה וה"נ מיירי דאיכא צייתים קצת פירי ולכן הו' קרנא אפילו לאבי ולפי שאין עושין אלא פירות מועטין ילקח בהן קרקע ואכלל פירות וזהו טובת שניהם אבל בשמעתין דליכא פרי אז העצים מיקרו פרי לאבי וי"ל דמ"מ מוכח שפיר דקרנא הו' אפילו כשיבש לגמרי ולהכי קאמר תנא קמא ילקח בהן קרקע אפילו מעתה שעושין קצת פירות לטובתו של בעל ופליג. ארשב"ג דאמר לא תמכור משום שבה בית אביה ולא חיישין לטובת הבעל כל זמן שעושין קצת פירות עד שתיבש לגמרי ואז ילקח בהן קרקע אבל לאבי דאמר פירי הו' וכשיבש לגמרי נוטל בעל הבית הכל אם כן אין זה טובת הבעל מה שלקח בהן קרקע ואוכל פירות משלו כי טוב לו יומר להממין מעט עד שתיבש לגמרי ויהא הכל שלו: **א"ל רבינא ארב** אשי משכנתא דסורא אם אמר לקוחה היא בידי ה"נ דנאמן בו'. אלא ודאי לא מהימן הקשה הרב רבי אלחנן דהא תנן (ב"ב דף קח. ת) חוקת הבתים כו' חוקתן ג' שנים ואומר ר"י דהתם בטוען שמחויק צה בגזל הוא חוקה שהיה לו למחות תוך שלש כי יודע בודאי כיון שנכנס לה בגזל אם ישמוק לו ג' שנים ולא ימחה שטיעון על ידי ג' שנים שיהיה שלו ולכן היה לו למחות שידוע לכל שתקנו חכמים למחות תוך שלש ואם לא מיתה הפסיד אבל כשמשכנתא לא לידו סוכר המקשה כי לא תקנו חכמים אין לחוש שאחר ג' יטעון שקר וא"ת אם כן לעולם יהיה בעל הקרקע נאמן לומר שבגזל הוא צא מגו דאי בעי אמר במשכנתא היה אלנך או לפירות הורדתך וי"ל דהו' מגו במקום עדים דאין סהדי אם היה צא בגזל לא היה שותף אלא היה מוחה אי נמי אין זה מגו שאין טוען ברגלון משכנתא היה או לפירות הורדתך לפי שצבור להוליא גם הפירות שכבר אכל אי נמי חשיב מגו להוליא כיון שאכלה שני חוקה וקשה דטעמא דבשלא שנים היא חוקה משום דעד שלש שנים מיוחדר איניש בשטריה טפי לא מיוחדר והשתא הלא ע"כ נריך לשמור לעולם כי שמה יטעון זה משכנתא היא וע"כ נראה דלא בעי למימר שלא יהא נאמן [לומר] לקוחה היא בידי אלא שאלה מה תקנה יעשה הממשכן שלא יוכל להחזיק ולטעון לקוחה היא בידי דמחאה נראה דלא מהינא אלא כשאומר פלינא אכיל ארעאי בגזלותא ומשני רב אשי דאיבעי ליה למחויי ולומר תוך שלשה דעו כי משכנתא היא צידו דחשיבא שפיר מחאה צכי האי גוונא וכי האי גוונא יש לפרש צפ' חוקת הבתים (שם דף לה: ושם) גבי ואי טעין ואמר לפירות הורדתך נאמן ואף על גב דהתם רב אשי פריך לרז כהנא ואי לפירות אחתיה מאי הוה ליה למיעבד ורב כהנא משני דאיבעי ליה למחויי ומייתי ראייה ממשכנתא דסורא ובשמעתין רב אשי משני איבעי ליה למחויי וכן משני רב אשי התם בזהוה פירקא (דף נח. ת) גבי האי מאן דוצין דקלא לחצריה איכא למימר דרב אשי התם קיבל שינויא מרב כהנא ולהכי משני ליה איהו נמי הכי: **האי משכנתא דסורא בו'.** אע"ג דהא גופא דהכא אפשר דמשכנתא דסורא הו' שייך שפיר לאקשווי צהאי לישנא לפי שמשכנתא דסורא הוה קיס ליה שתקנו חכמים לעשות להכי קאמר אלא מעתה תקנת משכנתא דסורא וכו': סבר

**צד** א מ"י פ"ב מהל' אישות ה' כג סמג עשין מח טו"ש"ע אה"ע ס"י פה סעף יד:  
**צה** ב מ"י פ"ז מהלכות שטרות הלכה ו סמג עשין פט טור ש"ע ח"מ ס"י קג סעף ז וס"י שז סעף ג:  
**צו** ג מ"י שם סמג שם טו"ש"ע ח"מ ס"י קג סעף ז וס"י שז סעף ג:  
**צז** ד טו"ש"ע שם ס"י קג סעף ג:  
**צח** ה מ"י פ"ח מהל' שלוחין ופוספין ה' ה סמג עשין קג טו"ש"ע ח"מ ס"י של סעף ה:

## סבר

דאיבעי ליה למחויי ולומר תוך שלשה דעו כי משכנתא היא צידו דחשיבא שפיר מחאה צכי האי גוונא וכי האי גוונא יש לפרש צפ' חוקת הבתים (שם דף לה: ושם) גבי ואי טעין ואמר לפירות הורדתך נאמן ואף על גב דהתם רב אשי פריך לרז כהנא ואי לפירות אחתיה מאי הוה ליה למיעבד ורב כהנא משני דאיבעי ליה למחויי ומייתי ראייה ממשכנתא דסורא ובשמעתין רב אשי משני איבעי ליה למחויי וכן משני רב אשי התם בזהוה פירקא (דף נח. ת) גבי האי מאן דוצין דקלא לחצריה איכא למימר דרב אשי התם קיבל שינויא מרב כהנא ולהכי משני ליה איהו נמי הכי: **האי משכנתא דסורא בו'.** אע"ג דהא גופא דהכא אפשר דמשכנתא דסורא הו' שייך שפיר לאקשווי צהאי לישנא לפי שמשכנתא דסורא הוה קיס ליה שתקנו חכמים לעשות להכי קאמר אלא מעתה תקנת משכנתא דסורא וכו': סבר

# קי: המקבל שדה מחבירו פרק תשיעי בבא מציעא

**סבר ר' חנינא לַמִּימַר בארעא מסלקינן** אָהוּ. תימה כיון דטעמא דעל היתומין להביא ראיה משום שהקרקע צחוקת צעל חוב והיינו כשעשה אפומיקי כדמסיק א"כ הוה ליה כוירד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא צרשות דפשיטא דלא שקיל מגוף הקרקע את השצח וי"ל דכיון שהיה הקרקע צחוקת אביהם תחלה ועדיין לא ילאת מרשותן עדיפי מוירד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא צרשות א"כ צויר לתוך שדה חבירו נמי היה סבור דמסלקינן ליה בצרעא:

**יצא ברייה גובה ב"ה הרי"ה ובר"ה יום.** וכן צרישא צשכיר שעות דלילה אע"פ שיאל ממלאכתו ועוד לילה גובה כל היום ואינו עובר צבל תלין צעמוד השחר דלילה משמע כל הלילה וזה השכירות לא לן כל הלילה ואת"ל לא ילין דחלצ חגי (שמות כג) הו"ל צעמוד השחר גרידא שא"ס העלה אימורים על גבי המזבח צתחילת הלילה והרידן לפני עמוד השחר נפסלין צלינה כדלמרינן צזכחסי (דף פו.) וי"ל מפני סהן ראוין להקריב צתחילת הלילה קרינא ציה לינה אפילו צעמוד השחר דומק ועוד דצפרק שני דזכחסי (דף כ:) משמע גבי קידוש ידים ורגלים ומי כויר דעמוד השחר פוסל צלינה אפילו לא התחיל לינה אלא לאחר תחילת הלילה:

אמר

סבר רבי חנינא לַמִּימַר ארעא בחוקת יתמי קיימא ועל בעל חוב להביא ראיה אמר להו ההוא סבא הכי א"ר יוחנן א"על היתומים להביא ראיה מאי טעמא ארעא כיון דלגוביינא קיימא כמאן דגביא דמיא ועל היתומין להביא ראיה אמר אבוי אף אנן נמי תנינא א"ספק זה קדם וספק זה קדם קוצין ואינו נותן דמים אלאמא כיון דלמיקין קיימא אמרינן ליה אייתי ראיה ושקול הכא נמי האי שטרא כיון דלגוביינא קיימא כמאן דגביא דמיא ועל היתומים להביא ראיה אייתי יתמי ראיה דאינהו אשבחו סבר רבי חנינא לַמִּימַר כי מסלקינן להו בארעא מסלקינן להו ואלא היא בדמי מסלקינן להו מדרב נחמן א דאמר רב נחמן אמר שמואל שלשה שמין להם את השבח ומעלין אותן בדמים ואלו הן יבכור לפשוט ובעל חוב וכתובת אשה ליתומים ובעל חוב ללקוחות א"ל רבינא לרב אשי למימרא דסבר שמואל בעל חוב ללקוחות א"ל ומי אית ליה שבחא ללוקח והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח וכי תימא לא קשיא כאן בשבח המגיע לכתפים כאן בשבח שאין מגיע לכתפים והא מעשים בכל יום וקא מגבי שמואל אפי' בשבח המגיע לכתפים לא קשיא הא דמוסיק ביה כשיעור ארעא ושבחא וכי לא מסיק ביה שיעור ארעא ליה הניחא למ"ד א"י אית [ליה] זווּי ללוקח לא מצי מסלק ליה לבעל חוב שפיר אלא למ"ד אית ליה זווּי ללוקח מצי מסלק ליה לבעל חוב ונימא ליה אי הוו לי זווּי הוה מסליקנא לך מכולא ארעא השתא דלית לי זווּי הב לי גריוא דארעא בארעאי שיעור שבחאי הכא במאי עסקינן כגון דשויא ניהליה אפומיקי דא"ל לא יהא לך פּרעון אלא מוּז: **מתני'** המקבל שדה מחבירו לשבוע אחד בשבע מאות זו אין השביעית מן המנין קבלה הימנו שבע שנים בשבע מאות זו אין השביעית מן המנין גובה כל הלילה וכל היום שבת שכיר שוכר שנה שכיר שבוע יצא ביום גובה כל היום יצא בלילה גובה כל הלילה וכל היום וכל היום יצא בלילה גובה כל הלילה וכל היום שגובה כל הלילה ת"ל לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר ומנין לשכיר לילה שגובה כל היום שנאמר ב'יומו תתן שכרו ואימא איפכא שכירות אינה משתלמת אלא בסוף ת"ר ממשמע שנאמר לא תלין פעולת שכיר אתך איני יודע שעד בקר מה ת"ל עד בקר מלמד שאינו עובר אלא עד בקר ראשון בלבד מכאן ואילך מאי אמר רב עובר משום כל תשאה אמר רב יוסף מאי קראה א"ל תאמר לרעך לך ושוב ומחר אתן ויש אתך ת"ר האומר לחבירו צא שכור לי פועלים שניהן אין עוברין משום כל תלין זה לפי שלא שרכן וזה

**ספק.** צבצא צתרא (דף כד:) צאלין הנטוע צמוך חמשים אמה סמוך לעיר וקתני התם א"ס העיר קדמה קולץ ואינו נותן דמים ספק זה קדם ספק זה קדם קולץ ואינו נותן דמים צדין הכי וצין הכי למקלץ קאי דכי קדם אילן נמי קתני קולץ כי מספקא לן אמרינן קוך ממנה נפשך שהרי עליך לעשות נמצא הספק מוטל על הדמים ולא על קליטת האילן דאילו גבי אילן הסמוך לצור של יחיד קתני זה גבי ודאי דידיה א"ס הצור קדמה קולץ ונותן דמים א"ס האילן קדם לא יקו"ס מן גבי ספק זה קדם וספק זה קדם לא יקו"ס אלאמא גבי אילן לעיר טעמא משום דממה נפשך עומד לקליטא. והכל נמי צין יתומים השצחו וצין אציהן השצח דינו לטול קרקע עם השצח וא"ס היתומים השצחו מעלה להן השצח צדמים כלקמיה הלכך גבי ארעא עם השצח ממנה נפשך נמצא היתומים מוצעין להוציא ממנו ועליהן הראיה: **צארעא מסלקינן** לפי' יעביצין להו גריוא דארעא שיעור צצחיהו: **ומעלין אוסן.** מן הקרקע: **צדמים.** ולא שקלי צארעא גופיה: **צבור לפשוט.** צבור ופשוט שהשצחו קרקע קודם שחלקו וק"ל (צ"ב דף קכד.) שאין הצבור נוטל פי שנים צשצח מהשצחו נכסיו לאחר שצח אציהן כלום ומעלה להן לשצח צדמים ונתן ממנו א"ס יצאה (שם). ובעל חוב ללקוחות. צעל חוב ומהקלן קלחום צשציל חוב שיש לו על המוכר אין לו חב צמה שהשצח לוקח ומתקלן צעל חוב צדמים ונתן לו דמי צחמו ואין נתן לו קרקע צשיעור צחמו ובעל חוב גובה את השבח. צעל חוב שצלה לחבירו מעות ומכר לה הנכסיו והשצחום לקוחות, טורף צעל חוב הגוף והשצח (בבבבות גב.) וכל הקרקע טורף מיד הלוקח כמו שהיא מצובתה ע"י הלוקח (עיר ד') ואינו מחזיר ללוקח כלום (ב"ב צח.) בשבח המגיע לכתפים. קריב ליקחא אלא שצדין צריבין לקרקע הו להו צכירות גמורין. (עיר שם.) כגון מצוה שגדלה כל צרכה ונתנה ללוקח או דמיה (ב"ב צח.) והא מעשים בכל יום. דיני טורפי מקח צאין לפני שמואל וצבי לבעל חוב כל השצח עם הקרקע ואפילו מגיע למתפיס כל זמן שאצריבין לקרקע (עיר שם.) הניחא למ"ד אי אית ליה זווּי ללוקח. לפרוע הווא לא מצי מסלק ליה לבעל חוב. מן ארעא, צעל חוב קדים, שפיר. דמי' למימר דהכא דיש קרקע מותר על החוב עם השצח מסלק ליה ללוקח צווי' על כחמו דלוקח ולא מצי אמר לוקח הב לי מן ארעא שיעור צחמו, דלמך כוליה דידי ואת ירדת צה צלא צצרות (עיר שם.) דשוירי ניהליה. ליה צעל חוב, אפומיקי. ליה ארעא והכל מודיע צו דלי הוה ליה זווּי ללוקח לא הוה מצי מסלק ליה (שם וב"ב צו.)

א [ע"י מוס' טועה ה: ד"ה צ"ה סבר], ב [צ"ב ד: א] צ"ק ה: ד [שם] ולעיל ד: טו. [צבורו צב], ט [וסכה מד. ושי"ג], ו [לעיל טו: צ"ק א, ג], ז [לעיל סה. ושי"ג], ח [צ"ב סה: א] ט [שם], י [דברים כה: א] יא [לעיל ד: א] יב [לפי מ"י שהיה מ"ו דף א: [ע"ש מוס' ד"ה מאי פסידא ומוס' צ"ק א. ומוס' צ"מ א. ד"ה הניחא], ט [לוקחן קרא], ט [שם] ו [ויקרא כה,

## מוסף רשי'

כבוד לפשוט. שהשצחו את הנכסים קודם חלוקה וצשצח חלוקה נוטל הצבור פי שנים צקרקע, אך להחזיר לפשוט רביע השצח של חלק צבורה צצח, שאין לו לטול פי שנים צמה שהשצחו זה, ואת השצח צ"ב וזו, צשצול זה פי שנים צקרקע נוטל מן השצח מ' זוחי צ"ך להחזיר לו צ' זוחי ומעלה לו צדמים ואין נתן לו מן הקרקע אלא א"ס רצה מסלקו צדמים ועמין לו שני זוחי ואין יבול לומר לו הפשוט מן לי קרקע מה עוה צ' זוחי (ב"ב צח.) ובעל חוב כ"י ליתומים. צעל חוב שיעור לנכסיו יתומים צשציל חוב אציהן אין לו צמה שהשצחו נכסיו לאחר שצח אציהן כלום ומעלה להן לשצח צדמים ונתן ממנו א"ס יצאה (שם). ובעל חוב ללקוחות. צעל חוב ומהקלן קלחום צשציל חוב שיש לו על המוכר אין לו חב צמה שהשצח לוקח ומתקלן צעל חוב צדמים ונתן לו דמי צחמו ואין נתן לו קרקע צשיעור צחמו ובעל חוב גובה את השבח. צעל חוב שצלה לחבירו מעות ומכר לה הנכסיו והשצחום לקוחות, טורף צעל חוב הגוף והשצח (בבבבות גב.) וכל הקרקע טורף מיד הלוקח כמו שהיא מצובתה ע"י הלוקח (עיר ד') ואינו מחזיר ללוקח כלום (ב"ב צח.) בשבח המגיע לכתפים. קריב ליקחא אלא שצדין צריבין לקרקע הו להו צכירות גמורין. (עיר שם.) כגון מצוה שגדלה כל צרכה ונתנה ללוקח או דמיה (ב"ב צח.) והא מעשים בכל יום. דיני טורפי מקח צאין לפני שמואל וצבי לבעל חוב כל השצח עם הקרקע ואפילו מגיע למתפיס כל זמן שאצריבין לקרקע (עיר שם.) הניחא למ"ד אי אית ליה זווּי ללוקח. לפרוע הווא לא מצי מסלק ליה לבעל חוב. מן ארעא, צעל חוב קדים, שפיר. דמי' למימר דהכא דיש קרקע מותר על החוב עם השצח מסלק ליה ללוקח צווי' על כחמו דלוקח ולא מצי אמר לוקח הב לי מן ארעא שיעור צחמו, דלמך כוליה דידי ואת ירדת צה צלא צצרות (עיר שם.) דשוירי ניהליה. ליה צעל חוב, אפומיקי. ליה ארעא והכל מודיע צו דלי הוה ליה זווּי ללוקח לא הוה מצי מסלק ליה (שם וב"ב צו.)



## תורה אור השלם

- 1 לא תעשק את רעך ולא תגול לא תלךן ופעלת שכיר אתך עד בקר. ויקרא יט יג
- 2 ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השקש כי עני הוא ואלו הוא נשא את נפשו ולא יקרא עליו אל יי ונתה בק חטא: דברים כו טו
- 3 אל תאמר לרעך לך ושוב ומחר אתן ויש אתך ת"ר האומר לחבירו צא שכור לי פועלים שניהן אין עוברין משום כל תלין זה לפי שלא שרכן וזה



## הגהות הב"ח

(ה) נמי דסבר שמואל צע"ס ללקוחות יהיב שבחא ומי אית: